

(המשך עמוד 19)

תל-אביב. הקירות מתקלפים וישנים, תיבות-הרואר פרוצות, מעלית אחת מקולקלת, השנייה נראית יותר כמעלית-שרות חורקת.

עלינו לקומה הרביעית, אל הדירה שבה מתגוררת המישפחה. האב, סגן-עורך כתבי-עת, האם ושני ילדיהם — בת 6 וכן שניים — מתגוררים בדירה בת שני חדרים קטנים. בהדר-המגורים יש מדפי-ספרים לרוב, טלוויזיה קטנה (צביעונית), שולחן-אוכל, ריהוט דל, ישן ומתפורר. במיטבה הקטן עמדה, נוסף על המקרה הקטן, גם מכונת-כביסה, שגורלה חצי ממכונות-הכביסה המוכרות לנו.

הם קיבלו אותנו במאור-פנים. נחמדים באופן בולט. אבל קשה לומר שהשיחה בינינו קלחה. איש מהם לא דיבר שפה אחרת, חוץ מרוסית. השיחה התנהלה, לכן, כיריים, כצוירים על נייר ובאיי-הכנות בולטות. אחרי שהראו לי, ולבחורה נוספת מהמישפחה, את החדר שבו נלון, גילינו להפתעתנו שכמקום אין מיקלחת. גם לא ברירת המישפחה. מיקלחת יש במיסדרון הארוך, והיא משמשת את כל דיירי הקומה. זה, מסתבר, אינו דבר נדיר כמוסקוה, בעיקר בשכונות הוותיקות שבתוך העיר. כאותו ערב הם הכינו לנו ארוחת-ערב ביתית, טעימה ופשוטה. היא כללה תפוחי-ארמה מבושלים, בשר מבושל ולחם. את היין הבאנו אנחנו, מגרוויה.

כשעזבנו אותם למחרת, השארנו אצלם את כל שאריות השוקולד המ-ערכי, את הסוכריות, המסטיקים וכמה סכונים ריחניים. היה זה משום שמי

ללא התלהבות יחרה

ד יום, עם התפשטות שיטת הקואופרטיבים, אפשר לראות יותר ויותר עסקים פרטיים. אבל עדיין רובם המכריע של התושבים מקב-לים את שכרם מן המדינה.

זו הסיבה שאדם יכול לעמוד שעה ארוכה ברחוב, כשירו מושטת קדימה, כדי לעצור מונית, ושום מונית אינה עוצרת. הנהג יקבל את משכורתו גם אם לא יסיע אף נוסע אחר. אין לו מוטיבציה לעצור.

לכן הקואופרטיבים הם תופעה וגם מילת-קוד. בשלושת ימי ביקורנו במוסקוה אכלנו כמה וכמה ארוחות. יש בעיר מיסעדות טובות, יש מיס-עדות מפורסמות, יש מיסעדות גדולות ויש קטנות. יש גם רוכבים למכירת אוכל, מעין קוסקים קטנים. הבעייה היא להשיג מקום בכל אחת מה מיסעדות האלה, ובעיקר להשיג אוכל.

אדם יכול לעמוד זמן רב בתור למיסעדה ידועה, להמתין בסבלנות, וכאשר מגיע הרגע המיוחל והוא מתיישב על הכיסא ונותן מנוח לרגליו העייפות, מתברר לו, לתדהמתו, שהבשר נגמר כבר לפני שעתיים, שת-פוחי-הארמה בדיוק חסרים ושמה שנותר לו לאכול הוא מרק בורשט — ירקות מעורבים בתוך מרק אדום וטעים.

תיירים, ורק תיירים, יכולים לאכול גם במיסעדות של בתי-המלון הגדולים. וגדולים זו לשון המעטה. בכל אחד מבתי-המלון האלה במרכז מוסקוה יש כמה אלפי חדרים ויותר. הכניסה אליהם היא רק בעזרת כרטיס מיוחד, למי ששוהים במלון, או לפי טכניקת-עינו של השומר בפתח, לת-יירים זרים, שאינם אורחים סובייטיים.

בחלק מן המיסעדות האלה התשלום הוא בדולארים, וכאשר זה כך, ארוחה יכולה להיות דבר יקר מאוד. במיסעדות אחרות התשלום הוא ברובלים, ואז המחיר נוח ושווה לכל כיס בשוק השחור. נכנסנו למיסעדה במלון ראטייה, אחד המלונות היותר-גדולים שליד הכיכר האדומה. למרבה הפלא לא היה תור במיסעדה. התיישבנו לשולחן וקיבלנו תפריט ברוסית ובצרפתית. המלצרית, עובדת-מדינה כמונו, קיבלה את ההזמנה שלנו בפנים מרועים וללא התלהבות יחרה.

מכיוון שהורענו שאנחנו ממחרים, הגיעו המשקאות אחרי חצי שעה, והאוכל אחרי חצי שעה נוספת. יודע-ידבר אמרו לנו שהפעם ממש התחשבו בכך שזמננו קצר.

ערב אחד הלכנו במיסעדה עם ואלרי סילבר. ואלרי סילבר דובר עברית רהוטה וטופת. הוא ביקר בחיי ישראל והישראליים אולי יותר מהיש-ראלים עצמם. הסבא שלו, לילד מאה-שערים בירושלים, היגר עם מישפחתו לבריית-המועצות לפני שנים רבות. ואלרי נולד שם. כיום הוא מתגורר עם סבו באחת השכונות שליד העיר מוסקוה.

הוא עובד בתחנת-רדיו קטנה במוסקוה, המשרתת שידורי-חוץ בעשר שפות. ואלרי עובד במחלקה העברית ומשרד לישראל. התחנה הקומה ביוזמת אירגונים שונים, שהבולט ביניהם הוא ועד השלום הסובייטי. במחלקה העברית עובד גם דימיטרי פרוקובייב, שקיבל את פנינו בתחנה בסוודר חום, שעליו הכתובת בעברית: אני מאמין בשלום. הסוודר הוא מעשה ידיה של נטאשה, אשתו, והוא אחד מסידרה של סוודרים בעלי-כתובות בעברית.

אמו של ואלרי סילבר היתה גם היא כתבת בעברית בתחנה, שהוקמה ב-1964, ובנה ממשיך מאז את דרכה.

ביתם של הסילברים — הסבא והנכד — משופע בתוצרת ישראלית. שם אכלנו חומס מקופסה של תלמה לארוחת-ערב, שם שתיתי, אחרי שבועיים, קפה של ענ'ית. שם, על הקיר, תלויה מפה גדולה של ארץ-ישראל, יש שם מדפים עמוסים בספרים בעברית, כולל הספרים החדשים ביותר, כולל גם ספרי-בישול בעברית.

השניים נושמים את ישראל כמעט בכל צעד שלהם. הם קוראים באופן קבוע את העולם הזה מכריכה לכריכה, הם קוראים גם עיתונים יומיים המגיעים אליהם מהארץ והם אורחים סובייטיים נאמנים. הם קיבלו את פנינו בשימחה מופגנת ואמיתית.

ואלרי, בגלל ידיעת השפה העברית, משמש לעיתים קרובות כמלווה למישלחות שונות מישראל. כך, ביום שעזבנו, קיבל מישלחת של אנשי פסטיבל ישראל, שבאו לדברוק תיאטרונים במוסקוה. הוא עושה תפקיד זה בשימחה וביעילות.

הוא מדבר על ישראל בשימחה ובקיא בכל הניואנסים הפוליטיים והחב-ייתיים. והוא, כמונו, משתגע לבקר כאן.

ואלרי הציע שנלך לאכול ארוחת-ערב במיסעדה בערב האחרון שלנו במוסקוה. ואלרי היה צריך להזמין מראש מקום בטלפון, משום שאחרת לא היה סיכוי למצוא שולחן פנוי. הגענו למיסעדה בשעת ערב מוקדמת. הכל נעשה בשעת ערב מוקדמת, משום שכל העסקים במוסקוה נסגרים מוקדם. המיסעדה היתה נעולה מבפנים, רק מי שהזמינו מקום מראש הורשו להי-כנס. ואלרי הודיע: "זה קואופרטיב".

מיסעדה קטנה, תאורה אינטימית ורכה, מקושטת באביזרים רוסיים. שולחנות קטנים מעץ. על השולחן כבר היכו המנות הראשונות: צלחות עמוסות במיני נקניקים שונים, ירקות חתוכים בתשומת-לב, מיץ בכוסות גבוהות, קעריות קטנות מלאות בבוטנים מלוחים, הכל טעים להפליא. גם המנות העיקריות — סטייק ופיטריות מוקדמות — היו מצוינות. השרות היה מצויין, בעיקר בהשוואה לשרות במיסעדות הממשלתיות. ברקע התי-נגנה מוסיקה רוסית, שירים המוכרים לנו מהגירסה העברית שלהם מוזמן תנועות-הנזע. לירינו ישבו זוגות ורביעיות של מוסקוואים. הארוחה התי-נהלה באווירה נעימה, כמעט ללא קשר לעיר שבה היינו.

„אחרי המתנה ארוכה

במיסעדה. אתה מגלה

שהבשר אזל ושתפוחי-

הארמה בקיצוב

(מאפיה בבריית-המועצות הם מי שגונים דמי-חסות מהקואופרטיבים.)

בעמודו הראשון של העיתון איזווסטיה הופיעה רשימת כל המוצרים האסורים לייצוא על-ידי תיירים מתוך תחומי בריית-המועצות: אבנים יקרות, כסף, זהב, מוצרי-אלקטרוני-קה, מכשירי-חשמל, חומרי-בנייה, כלי-עבו-דה, חלקי-חילוף למכוניות, מכוונת-סריגה, שואבי-אבק, בדים, בנדיילדים, נעליים, דברי-ערך, שטיחים, ספרים שהודפסו לפני שנת 1945, צלחות, כוסות, קאוויאר, קפה, קקאו, תה, דגים. כל אלה מותרים לייצוא, רק אם נקנו בדולארים, או במטבע-זר אחר.

העיתון פראבדה סיפר בידיעה, בעמוד פנימי, על פיצוץ שני תאי-טלפון בעיירה ליד מוסקוה. התושבים נכנסו לפאניקה. אחרי יום וחצי נרגעו, כי אנשי הקז'ג'ב והמישטרה מצאו את המבצעים. היו אלה צעירים, ש-אחד מהם מכונה „הפרופסור“. אביו הוא סגן מנהל ראשי של בית-חרושת גדול. הבן עוד לא בן 18. בני-טובים. אינם שותים, אינם מעשנים.

הם סיפרו שרצו לפוצץ חבית של קוואס (מיץ הנמכר ברחובות מתוך חבית גדולה), אבל התחרטו, כי הם אוהבים קוואס. אחר-כך רצו לפוצץ קיוסק, אבל לא ידעו מאיזה צד, אז החליטו לפוצץ תאי-טלפון. הם עשו זאת, לדיבריהם, בשביל הכסף.

עיתונות

בריית-המועצות שני יומנים מרכזיים — פראבדה (אמת) ואיזווסטיה (ידיעות). בדיחה סובייטית מספרת שבאיז-ווסטיה יש פראבדה (אמת) ואילו בפראבדה יש איזווסטיה (ידיעות).

ביום הראשון, 10 בספטמבר, היתה הכו-רתת הראשית באיזווסטיה: **פנייה להבר-את האווירה בבריית-המועצות.**

מתחת לכותרת הראשית היה תצלום של מטוס אליושין חדש 96-300, שבונה התעי-שייה האווירית הסובייטית.

כותרת, ביום אחר, מספרת על החלטת מרכז המפלגה, המתניחה לטוב במדינות הבלטיות — ליטא, לטביה ואסטוניה. הידיעה מספרת שהמשך התרופפות היחסים בין הי-ה מובליקות אינו חיובי. בהמשך הידיעה מסו-מר כי החיית העממית של מדינות אלה טוענת שיש ניסיון לזרוע במדינה חשדות ויחס עוינין לשלוש הרמובליקות האלה.

בעמוד האחורי, כותרת: בעיר גורייב בקז-חסתאן נפתח מישפטם של הנאשמים באירגון המהומות שם ביוני השנה.

בעמוד פנימי: כתבה על עיתונאי שנמצא מת. משערים שהמאפיה הרגה אותו, משום שהתכוון לערוך כתבה על המאפיה.

ססירד לנו את מקום-הלינה, ביקש בכל לשון של בקשה שלא נשאר שם כסף.

20 מ"ר לאדם

ד דירות הן, ברובן, ממשלתיות, או עירוניות. שכר-הדירה נע בין 11 המישה ל-20 רובל לחודש. לפי החוק מוקצבים 12 מטר מרובע לדיו-ר לאדם (לא כולל מיטבה, שרותים ומיסדרון). זה מעמיד את הדיירים לפני בעיות שונות.

לדייר, שדירתו גדולה משטח מוקצב זה, יכולים לקרות כמה דברים. העירייה יכולה להכניס לדירתו מישפחה נוספת, כדי לאזן את מיכסת הדיו-ר או שהוא נתבע לשלם קנס חודשי, המסתכם בשלושה רובל לחודש, או שהוא יכול להחליף את הדירה הגדולה בשתי דירות קטנות.

זה מה שעושים זוגות צעירים המתחננים. הם לא מקבלים באופן או-יטומאטי דירה משלהם, אלא נאלצים לגור עם הורי אחד מבניהו-וג. אם הדיו-ר צפוף מן ההקצבה, הם יכולים להגיש בקשה לשיפור הדיו-ר ואז להיכנס לתור שיכול לארוך כמה שנים. במקרה אחר הם יכולים להחליף את הדירה של ההורים בשתי דירות קטנות, באופן פרטי. ואז מתחיל מקח וממכר, שבו כל תחום הוא שוה-ערך לכסף. למשל, מיקום הדירה, גובה הקומה, דירה עם מיקלחת, או בלי וכי'.

שכר-הדירה כולל חימום בחורף, מים (כולל מים חמים). עבור חשמל משלמים שני רובל לחודש. עבור אחזקת טלפון ושימוש בו בתוך העיר משלמים שניים וחצי רובלים לחודש.

השכר הממוצע בבריית-המועצות הוא 200 רובל לחודש. במונחים מע-רביים, לפי השער השחור הריאלי, 200 רובל הם 20 דולר במיקרה הטוב. לפי השער הרישמי (1 דולר ל-0.65 רובל) מדובר בערך ב-300 דולר. אבל במבט שיטחי נראה שכוח הקנייה של הרובל רב, ולוא רק בגלל העובדה שאין הרבה הוא לקנות איתו. לחם, למשל, עולה 25 קופיקות, בשר עולה שלושה רובל, אבל קשה להשיג אותו.

ער למדיניות החדשה של גורכיצוב היו רובם המכריע של התושבים

„החנויות אפלות. התאורה

מועטת והמדפים ריקים.

למרות זאת עומדים

בתור